

DOS PRESIDENTS:
H. G. WELLS I POMPEU FABRA

Els he vist presidir tots dos. En sessions acadèmiques, rialleres i primaverenques, i en sessions tempestuoses i autumnals, extraacadèmiques i fins i tot antiacadèmiques. L'atzar literari els ha fets coincidir tots dos a presidir una mateixa sessió, acadèmica en els principis, primaveral per l'estació i tardorenca per l'airet fi i el cel plujós.

Si llur activitat literària és dissemblant, llur actitud presidencial és idèntica. Quatre vegades que he vist presidir Wells, totes quatre ha estat davant un públic d'escriptors bellugadís o cavil·lós i, en alguns moments, gairebé tibant. La presència dels escriptors alemanys exiliats a les reunions del PEN Club, a Ragusa, agitava i amoixava, al volt de Wells, personatges de tragèdia. Pocs de nosaltres coneixem, com a escriptors, l'estat espiritual de violència dels qui, tot estimant la pàtria sense ésser partidaris que en nom de la pàtria la meitat del país aixafi l'altra, en són exiliats, potser per tota la vida. Wells, davant tantes de passions enceses, roman a la presidència com si en fos absent. Creuríeu que viu, espiritualment, en el món futur de les seves «anticipacions»; responia, per fer més allunyada la seva presència, en un francès jussà —que ha elaborat lentament durant el curs de les seves presidències—, àdhuc als seus mateixos compatriotes. Quan els debatents extremen l'oposició, Wells exagera, quasi sublima, la seva absència. La taula presidencial s'allunya quilòmetres enllà de la riba cremosa dels presidits. Ahir, però, va poder parlar el seu anglès obac i fresquívol.

En Pompeu Fabra no hi ha allunyament: hi ha deserció. Diríeu que s'amaga sota una carota neutral el fi de dissimular la seva emocionada humanitat. Deserta d'ell mateix i, com Wells, respon amb mots apagats, tancats en caps de suro i perceptibles només per raríssims receptors. És cert que Wells no s'ha trobat a la presidència de cap entitat catalanista, com En Fabra. Entre els concurrents a una assemblea de catalans hi ha sempre un nombre destacat d'aspirants a alcalde de barri que més d'una vegada han estat a punt de fer perdre les causes més honorables i la bona humor més sensats. El fet, que tothom ha lamentat, que molts de compatriotes han confós Catalunya amb un casino, ha obligat sovint En Fabra, per deure, a presidir tot de casinaires. Aleshores el nostre gran gramàtic rosega un català singular que, com el francès de Wells, ha estat elaborat amb independència de la fonètica oficial. Els casinaires, que en el fons solen ésser uns tímids, atribolats, es dispersen aleshores i gesticulen per les dependències contigües amb sentors ofegades de cuina.

Ahir, quan escoltava, al Casal del Metge, Wells i Fabra, vaig recordar tantes d'altres sessions presidides per aquests dos escriptors eminents. Els qui els coneixíem tots dos

conveníem que tan britànic com Wells era En Fabra. Per la meua part puc assegurar que cada vegada que els he vist en l'exercici de la funció presidencial he tingut la mateixa presumpció: que Wells i Fabra, absents davant centenars de congressistes, o desertors, o evadits, amagaven darrera un rígid allunyament la més expressivament decidida de les actituds. Llur balbuceig no era més que l'emanació del gas que potencialment conté el mot, que, en moments decisius, podríem dir sil·labejat amb claredat i que sense embuts anomenem «un renec». Però ahir no va passar així: la sessió va ésser pacífica, i tots dos presidents van gaudir d'un públic addicte i disposat a picar de mans.

L'actitud evasiva de tots dos no va respondre al mateix esforç que coneixíem de contenció civil: evitar de cloure els debats amb una paraula franca i entenedora. Diríeu que ahir havien britanitzat tot dos, sense dir-s'ho, els concurrents.

J. V. Foix
[22-v-1935]